

Sosiale indikatorer 1980-1995:

Velferdsutviklingen de siste 15 år

De siste 15 årenes levekårsutvikling har vært preget av til dels store sosiale endringer. 1980-årenes negative utvikling på arbeidsmarkedet var blant det mest negative, ved siden av en tiltakende kriminalitet. Likevel kan man konkludere med at de fleste har fått bedre levekår i løpet av perioden: Arbeidsledigheten har nå gått ned, inntektene har gått opp og levealderen stiger stadig. Vi ser også nedgang i selvmordstallene.

Store sosiale endringer på 1980-tallet

Indikatoroversikten¹ gir på flere områder inntrykk av et turbulent tiår, med til dels store sosiale endringer. 1980-tallet var for eksempel tiåret med betydelige endringer i familiemønsteret (sterk økning i antall skilsmisser og samboforhold), på arbeidsmarkedet (blant annet nesten 50 prosent flere småbarnsmødre i arbeidsstyrken) og i andelen av ungdomskullene som var under utdanning.

Flere positive trekk ved 1990-tallet

Midtveis på 1990-tallet gir et tilbakeblikk på tiåret grunn til tilfredshet. Fra 1993 til 1994 økte sysselsettingen for første gang på sju år, veksten i folks disponible inntekt har vært sterk de siste tre årene og inntektsforskjellene har ikke økt. Andelen av vårt forbruk som går til boliger, har avtatt, etter en lang periode med vekst - mens utgiftene til bil igjen har begynt å øke. Selvmord har vist nedgang for kvinner i helt siden 1988, mens selvmord blant menn har vært avtakende fra 1991. Andelen uføretrygdete var uendret fra 1993 til 1994, etter at den for første gang på svært mange år gikk tilbake fra 1992 til 1993. Antallet sosialhjelpstilfeller ble tredoblet fra 1980 til 1987, fortsatte å øke fram mot 1991 og har siden holdt seg relativt stabilt.

Svært mange av utviklingstendensene fra 1980-årene har fortsatt inn i 1990-årene. Et eksempel er den vedvarende økningen i antallet utenlandske statsborgere. Videre fortsatte skilsmissene å øke, men familiemønsteret viste et par endringer fra 1993 til 1994 som avvek fra tidligere klare tendenser: Andelen som har blitt samboere var uendret i 1994 etter lang tid med økning, mens andelen enslige forsørgere gikk ned samme år. Dette siste skyldes endringer av reglene om barnetrygd. Tallet på barn med barnehageplass fortsatte å øke - i takt med en vedvarende, men dog mindre nå enn før, økning i yrkesaktivitet blant kvinner med små barn. Aborttallene ble lavere på 1990-tallet, mens den årlige tilgangen på kreftpasienter ser ut til å forbli økende. Levealderen fortsatte å stige. Folk røykte mindre og forbrukte jevnt over mindre alkohol, målt som ren alkohol, så langt på 1990-tallet enn på 1980-tallet

Arbeidsledigheten mest negativt...

Levekårsutredningen (NOU 1993:17) framhevet økonomiske og sosiale virkninger av problemene på arbeidsmarkedet som de viktigste negative trekk ved utviklingen i levekårene i 1980-årene. De økte problemene på arbeidsmarkedet bidrog blant annet til den sterke veksten i sosialhjelpstil-

Sosiale indikatorer

Sosiale indikatorer har som mål å tallfeste utviklingen ved ulike sider av befolkningens levekår og livsstil. Ideelt sett skal de gi en samlet og konsentrert oversikt over samfunnsutviklingen. Statistikk av denne typen kan ikke fange opp alt, og representerer nødvendigvis et utvalg som framhever visse sider ved samfunnsutviklingen på bekostning av andre. Det har vært en målsetting å dekke flest mulige samfunnsområder, selv om utvalget er begrenset til om lag 40 indikatorer. Et annet viktig kriterium for valg har vært at indikatorene finnes for flere tidspunkter. Det er 1980-årene som i første rekke kommenteres, men 1990-årene er også representert med opptil fem år for de fleste indikatorer.

feller og uførepensjonister, og til en svakt økende inntektsulikhet fra 1986 til 1990. Økningen i kriminalitet og selvmord er andre, entydig negative trekk ved samfunnsutviklingen de siste 10-13 årene.

...men mange har fått bedre levekår

Det er imidlertid også mange positive utviklingstrekk i befolkningens velferd. Levekårsutvalget konkluderte med at de fleste fikk bedre levekår i løpet av 1980-tallet, og viste blant annet til bedringen i bostandarden og pensjonistenes økte inntekter. Visse sider ved helsetilstanden utviklet seg positivt, blant annet ble dødeligheten redusert i løpet av tiåret, spesielt blant menn. En sterkt økende andel av ungdomskullene fikk anledning til å ta høyere utdanning, selv om en del av økningen sannsynligvis har et oppbevaringspreg. Flere var kulturelt og fysisk aktive, for eksempel var antallet besøkende i teater og opera i 1993 det høyeste noensinne.

Mer likestilling på godt og vondt

Bruk av gjennomsnittstall for hele befolkningen kan åpenbart være misvisende, siden et mindretall av befolkningen utmerket godt kan ha en negativ levekårsutvikling, mens det store flertall får det bedre. Det er lagt liten vekt på ulikhet i de sosiale indikatorene som presenteres nedenfor, med unntak av målet for inntektsulikhet. Sosialt Utsyn 1993 (Statistisk sentralbyrå 1993a) og Levekårsutvalget analyserer utviklingen for ulike grupper. Levekårsutvalget pekte blant annet på at noen ungdomsgrupper har hatt en mer negativ levekårsutvikling enn gjennomsnittet, spesielt unge med lav utdanning. Økningen i andelen som mottar sosialhjelp, har for eksempel vært klart sterkere i aldersgruppen 20-24 år enn i den øvrige befolkning.

Et gjennomgående trekk ved utviklingen på 1980-tallet var mindre forskjeller mellom menn og kvinner på viktige samfunnsområder. Spesielt gjelder dette på arbeidsmarkedet, hvor kjønnsforskjellene i sysselsetting og arbeidstid har blitt vesentlig mindre, og i utdanningssystemet. Delvis som en konsekvens av dette, har utviklingen vært noe mer negativ for kvinner på andre områder. Kvinners helsevaner (røyking, alkoholbruk) er blitt mer lik menns, og den forventede levealder har utviklet seg mer positivt for menn enn kvinner. Økningen i andelen uførepensjonerte har vært langt sterkere blant kvinner enn blant menn.

BEFOLKNINGSUTVIKLINGEN

Det er ikke store sprang i befolkningsutviklingen fra ett år til det neste. Faktorer som påvirker fruktbarhet og dødelighet har med grunnleggende forhold i samfunnet å gjøre, og endres langsomt. Dessuten, det store flertallet av dem som bor i landet ved ett årsskifte, bor her også det neste, med ett år høyere alder. Å snu befolkningsutviklingen er som å snu en supertanker, det tar lang tid fra en impuls for endring gis til kursen er forandret. I løpet av året vil om lag 1 prosent av befolkningen dø, og en halv prosent flytte ut. Av de som bor i landet ved årets utgang, er nesten 1,5 prosent født i løpet av året, og en drøy halv prosent flyttet inn.

Økende befolkning...

Ved utgangen av 1994 var det 4,35 millioner innbyggere, 4,26 millioner av disse levde i Norge også ved forrige årsskifte. Økningen i folketall i løpet av året var 23 600 personer, litt mindre enn de nærmest foregående årene, men fortsatt er økningen større enn den var i perioden 1975-1990. De viktigste endringene sammenlignet med foregående år er at tallet på innvandringer er betydelig lavere,

tallet på døde er også lavere enn det var. Tallet på fødte og utvandring holdt seg på samme nivå som året før.

...og stabil fruktbarhet?

Samlet fruktbarhetstall (SFT) var 1,87 i 1994 mot 1,66 på det laveste (i 1983). Samlet fruktbarhetstall betegner det gjennomsnittlige barnetall en kvinne vil ha ved slutten av sin fødedyktige periode om hun gjennomlever hele denne perioden med de aldersspesifikke fødselssannsynligheter fra et gitt år. Med små variasjoner har SFT ligget nær 1,90 i seks år. Det er fortsatt nedgang i fødselstallet for kvinner yngre enn 25 år, og oppgang blant de som er eldre.

Helt siden tidlig på 1960-tallet har en stadig økende andel av fødslene skjedd utenfor ekteskap (46 prosent i 1994). Fire femdel er barn født av samboende foreldre som ikke er gifte, mens en femdel er barn født av enslige mødre. Selv om det blir flere fødsler utenom ekteskap og et økende antall skilte, har endringer i trygdelovgivningen ført til at andelen enslige forsørgere sank fra 20 til 17 prosent av alle barnefamilier i 1994.

Flere giftet seg i 1994 enn i 1993

Giftermåls hyppigheten er nå svært mye lavere enn for 10-20 år siden i alle vanlige ekteskapsaldre, og tenåringsekteskap er nesten borte. Tallet på inngåtte ekteskap har variert noe fra år til annet etter at den langsiktige nedgangen stoppet tidlig på 1980-tallet, men trenden har vært svakt synkende. Tallet i 1994 er det høyeste registrerte etter 1990, opp med mer enn 1 000 fra 1993. Det meste av oppgangen skyldes at flere skilte (særlig menn) gifter seg på nytt, men det var også en klar oppgang i tallet på førstegangsgifter. Det ble registrert 136 partnerskap i 1994, 87 av disse mellom menn.

Tallet på samboere og aleneboere øker...

Flere og flere velger å leve i sambo-forhold uten å inngå formelt ekteskap, men oppgangen i ugift samliv er ikke stor nok til å kompensere for hele nedgangen i giftermålshyppigheten. Blant samboerne øker andelen som har felles barn raskt. Også fordi det er vanligere at samboforhold enn ekteskap oppløses, er det, særlig blant de yngre, en økende andel som lever alene.

Det årlige antall skilsmisser har steget lenge, og er nå nesten 11 000. Det var ingen oppgang fra 1993 til 1994, noe som kan skyldes at endringer i ekteskapsloven gav en kunstig sterk stigning fra 1992 til 1993. Dersom skilsmissehyppigheten fra 1994 holder seg, vil 48 prosent av ekteskape-ne som inngås nå, oppløses på lang sikt, mens mønsteret i 1980 pekte mot 30 prosent.

Andelen som lever alene øker blant de voksne. Blant unge voksne fordi ekteskape utsettes uten å erstattes fullt ut av samboforhold, og blant middelaldrende fordi samliv oppløses oftere enn før.

...og den innenlandske flyttingen øker igjen

Under nedgangskonjunktorene 1988-1992 sank antallet innenlandske flyttinger med nesten 15 prosent. Tallet for 1994 ligger 10 prosent over bunn-nivået, og er trolig en følge av at etterspørselen etter arbeidskraft igjen er økende. I 1994 var det 177 500 som fikk registrert skifte av bosted mellom to kommuner. I forhold til folketall og aldersstruktur er dette langt lavere enn i perioden 1950-1990.

Færre innvandrere fra den tredje verden

Variasjonen i befolkningstilveksten de siste årene har særlig hatt sammen-

heng med endringer i flyttingene til og fra utlandet. For nordmenn og andre vest-europeere har flyttingene sammenheng med arbeidsmarkedet hos oss og i nabolandene, mens det for øvrige lands statsborgere er politiske forhold i hjemlandet, og hvordan vår innvandringspolitikk praktiseres som er avgjørende. Ved inngangen til 1994 trådte EØS-avtalen i kraft. Den gir større muligheter enn tidligere til å flytte mellom EØS-landene for ta arbeid eller kortere opphold der. Årlige flyttetall varierer såpass mye at det er vanskelig uten nærmere analyser å si om EØS-avtalen har hatt noen effekt på flyttingene. Det kan se ut som om utflyttingen av norske statsborgere til andre EØS-land er blitt noe større enn det som kunne ventes uten avtalen, mens utlendingenes flytting synes å være upåvirket av den.

Vi hadde en nettoinnvandring fra utlandet på 7 500 personer i 1994, mer enn 5 000 færre enn året før. Nedgangen skyldes først og fremst færre innflyttere fra det tidligere Jugoslavia, og en ikke ubetydelig nedgang i nettoinnflyttingen fra de fleste land og verdensdeler. Norske statsborgere hadde nettoinnvandring på nesten 1 000 i 1993, og like stor nettoutvandring i 1994. Nettoinnvandringen fra land i den tredje verden har sunket hvert år fra 1987, og var i 1994 under 20 prosent av toppnivået. Antall utenlandske statsborgere økte med 8 300 som følge av nettoinnvandring og med 2 200 som følge av fødselsoverskuddet. Antallet reduseres ved skifte til norsk statsborgerskap, som i 1994 var rekordstort (8 800). Nettotilveksten av utenlandske statsborgere i 1994 var 1 700. De utgjør nå 3,8 prosent av folketallet.

Flere gamle og flere små barn

Aldersstrukturen i befolkningen endrer seg langsomt. Det siste året med

økning i andelen eldre (over 66 år) var 1992. På grunn av de små fødselskullene fra midten av 1920-tallet og utover, vil ikke andelen gamle stige igjen på de nærmeste 10-15 årene, ikke før de store kullene født etter krigen trer inn i pensjonistenes rekke. Andelen av de aller eldste, det vil si de over 80 år, vil imidlertid stige i ytterligere 10 år, før også denne gruppen vil få en forbigående reduksjon. På grunn av økende fruktbarhet, har andelen små barn i befolkningen (0-6 år) steget dobbelt så raskt som andelen over 80 år i løpet av det siste tiåret.

HELSE

Økende levealder, særlig for menn

Målt som bedring i forventet levealder, er helsetilstanden utvilsomt blitt bedre de siste 15 årene. Den forventede levealderen for et nyfødt guttebarn i 1994 var 74,9 år, for et nyfødt jentebarn 80, 6 år. Økningen i forventet levealder har vært noe sterkere for menn enn for kvinner. Forventet levealder er et uttrykk for nåtidens dødelighet, et hypotetisk mål som uttrykker hvor lenge en nyfødt kan forventes å leve, gitt de aldersspesifikke dødelighetsratene som gjelder i fødselsåret. Økningen i forventet levealder har blant annet sammenheng med at risikoen for en svært tidlig død er blitt klart mindre. Etter en nokså stabil spedbarnsdødelighet på 1980-tallet (i gjennomsnitt 8,1 dødsfall pr. 1 000 levendefødte), ble spedbarnsdødeligheten redusert til 5,8 i 1992 og 5,0 i 1993. I 1994 var spedbarnsdødeligheten 5,2 pr. 1 000 levendefødte. Dødeligheten i andre aldersgrupper under 65 år har også gått ned. Nedgangen har vært særlig markert etter 1987. Fra 1987 til 1994 ble dødeligheten blant menn i aldersgruppen 1-64 år redusert med 20 prosent, blant kvinner var reduksjonen 6 prosent.

Flere selvmord på 1980-tallet, færre på 1990-tallet

All dødelighetsutvikling har ikke vært like positiv. Økningen i selvmordsdødeligheten på 1980-tallet vakte stor bekymring. I 1993 ble det registrert 590 selvmord, mot 507 i 1980. Etter 1988 har det imidlertid vært en klar nedgang i selvmordstallene. I 1993 ble det registrert snaut 120 færre selvmord enn i toppåret 1988.

Mindre sykkelighet?

Dødeligheten er blitt en stadig mindre treffende indikator på utviklingen i helsetilstanden i moderne samfunn. De mest utbredte sykdommene (som muskel- og skjelettlidelser) har lav dødelighet, de er sykdommer en dør med, og ikke av. Helse- og levekårsundersøkelsene tyder på at andelen av befolkningen med ulike sykdommer har endret seg lite de siste 10-15 årene. Det samme gjelder andelen med ulike former for funksjonsproblemer. Visse helseproblemer er imidlertid økende. Selv når vi tar hensyn til økningen i andelen eldre i befolkningen, har det vært en forholdsvis jevn økning i tallet på nye krefttilfeller for begge kjønn. Deler av økningen kan skyldes bedre diagnostikk og økt diagnostisk utredning blant eldre personer. Helse- og levekårsundersøkelsene kan også tyde på en viss økning i forekomsten av hudlidelser blant begge kjønn, og av muskel- og skjelettlidelser blant kvinner.

Mindre bruk av tobakk og alkohol?

Bruk av alkohol og tobakk er to av de viktigste risikofaktorene for utvikling av helseproblemer. Om lag en tredel av den voksne befolkningen var dagligrykere i 1994 (35 prosent av mennene og 31 prosent av kvinnene). Andelen har i løpet av 1980-tallet og første del av 1990-tallet gått svakt ned blant menn og vært nokså uendret blant kvinner. Det registrerte alkoholforbruket (liter ren alkohol pr.

innbygger 15 år og eldre) gikk kraftig ned på begynnelsen av 1980-tallet. Etter en svak økning fram til 1987, ble alkoholforbruket igjen redusert. Fra 1993 til 1994 ble det registrert en svak økning i alkoholforbruket, for første gang siden 1987. Vi må likevel tilbake til 1970 for å finne et like lavt forbruk som i 1994. Det registrerte alkoholforbruket omfatter imidlertid ikke alkohol som går utenom de vanlige, "offisielle" omsetningskanaler. Det er derfor usikkert hvor reell nedgangen er. Intervjuundersøkelser, hvor en spør folk om hvor mye de drikker, tyder på en faktisk reduksjon i alkoholforbruket på 1980-tallet. Det registrerte alkoholforbruket i Norge er lavt i internasjonal sammenheng, i 1991 det laveste i Norden.

Færre aborter på 1990-tallet

Antallet aborter pr. 1 000 kvinner i aldersgruppen 15-49 år var i 1994 lavere enn i noe år siden 1979. Tendensen til økning i aborttallene fra 1983 til 1989 ble snudd til en markert reduksjon på begynnelsen av 1990-tallet. Tallet på aborter i dag svarer til at hver kvinne vil ta i underkant av 0,5 aborter i løpet av livet.

UTDANNING

1994 - utdanningsreformen

1994 har vært året for iverksettelsen av flere større reformer av det norske utdanningssystemet. Vi har hatt en omfattende omorganisering av den statlige høgskolestrukturen, og gjennomført den såkalte reform-94 på videregående nivå. Foreløpig gir ikke disse endringene seg nevneverdige utslag i statistikken. Det eneste man kan se er at gjennomsnittsalderen for elever i den videregående skolen har gått noe ned. Dette skyldes at de yngre elevene prioriteres framfor de eldre rett etter endt grunnskole i kraft av sin lovbestemte rett til 3-årig videregående utdanning.

Utdanningsøkningen fortsetter

Den plutselige utdanningsøkningen i 1970-årene, den såkalte utdanningseksplosjonen, har fortsatt gjennom hele 1980-tallet og inn i 1990-årene. Mens det i 1980 fremdeles var om lag en tredel av 16-18-åringene som ikke gikk i videregående skole, var andelen redusert til en tidel i 1994.

Andelen 19-24-åringer som studerer ved universiteter og høyskoler ble nesten tredoblet for kvinner og nær fordoblet for menn i samme tidsrom. Særlig har økningen av andelen høgskole- og universitetsstudenter skutt fart siden 1985. Nesten en firedel av alle unge i denne aldersgruppen studerte i 1994.

Flest kvinner under høyere utdanning

Gjennom hele 1980-tallet var det flere av jentene enn guttene som tok videregående utdanning. Mesteparten av denne forskjellen har jevnet seg ut de siste årene (fra 1988). Guttene tok igjen jentene i 1991, et forsprang de stort sett har holdt siden da.

Noen tendens til utjevning mellom kjønnene finner vi derimot ikke når vi går et trinn høyere i utdanningssystemet - til høgskole- og universitetsnivå. Utjevningen stoppet i 1981, da andelen av 19-24-årige kvinner som tok høyere utdanning, passerte andelen mannlige studenter i samme aldersgruppe. Siden har økningen i studentandelen vært langt sterkere blant kvinnene enn blant mennene. Fra 1980 til 1994 økte kvinnene til det tredobbelte, mens mennene bare økte til det dobbelte. Kvinnene gikk forbi mennene allerede i 1981. I motsetning til i 1980, var det i 1994 flere jenter (26,4 prosent) enn gutter (20,7 prosent) som studerte i aldersgruppen 19-24 år.

ARBEID

Perioden fra begynnelsen av 1980-årene og fram til i dag er preget av sterke svingninger på arbeidsmarkedet. Tydeligst kan vi se dette i statistikken over endringer i arbeidsløshet. Men de vekslende konjunkturerne i perioden har også medført store endringer i sysselsetting, arbeidstid og uførepensjonering.

Sysselesettingsnedgangen blant menn har stoppet opp

Fram til 1984 var det samlede antall sysselsatte tilnærmet stabilt, mens det i perioden 1984-1987 økte med om lag 160 000 personer. Deretter sank sysselsettingen fram til 1993, da den lå på samme nivå som i 1985. Fra 1993 til 1994 økte sysselsettingen igjen, for første gang på sju år.

Utviklingen har vært ulik for kvinner og menn. En svak nedgang i andelen sysselsatte blant menn i årene 1980-1983 ble avløst av en fireårsperiode med stabil sysselsetting, hvorefter vi igjen fikk en periode med relativt kraftig nedgang. Det siste året (fra 1993 til 1994) har vi imidlertid sett en økning i sysselsettingen blant menn (med 16 000), og for første gang i perioden har menn hatt en bedre sysselsettingsutvikling enn kvinner. Nedgangen i sysselsettingen blant menn har totalt sett vært svakere på 1990-tallet (fra 1990 til 1994) enn på 1980-tallet, med en gjennomsnittlig årlig nedgang i sysselsettingsandelen i alderen 25-66 år på hhv. 0,4 og 0,6 prosentpoeng.

Blant kvinner økte sysselsettingen helt fram til 1987/1988, for deretter å synke og stabilisere seg på 1986-nivå fram til 1993. Fra 1993 til 1994 økte også kvinnesysselsettingen (med 14 000), men noe svakere enn blant menn (jf. ovenfor). Økningen i kvinners sysselsetting har totalt sett vært langt svakere på 1990-tallet (fra

1990 til 1994) enn på 1980-tallet, med en gjennomsnittlig årlig økning i sysselsettingsandelen i alderen 25-66 år på hhv. 0,3 og 0,9 prosentpoeng. Mens forskjellen i andelen sysselsatte kvinner og menn var drøye 28 prosentpoeng i 1980, var den i 1994 redusert til knapt 11 prosentpoeng.

Mot større likhet i arbeidstid mellom kvinner og menn

De sysselsatte mennene arbeider noe mindre i 1994 enn i 1980. I første halvdel av 1980-tallet jobbet sysselsatte menn ca. 41 timer pr. uke i gjennomsnitt. I årene 1985-1986, en periode da sysselsettingsnivået blant menn var høyt og stabilt, økte arbeidstiden (til hhv. 41,5 og 41,9 timer). I 1987 ble arbeidstidsreformen som innebar en generell nedsettelse av arbeidstiden til 37,5 timer, innført, noe som bidrog til at gjennomsnittlig arbeidstid sank (fra 41,9 til 41 timer pr. uke) for menn. På grunn av brudd i tidsserien er tallene før og etter 1988 ikke helt sammenlignbare. Vi ser imidlertid en klar nedgang i arbeidstiden fra 1988 og fram til 1992, og stabilitet fram til 1994.

For kvinner har arbeidstiden økt siden 1980. Sysselsatte kvinner har i gjennomsnitt drøyt en time lengre arbeidsuke i 1994 enn i 1980 (med forbehold om noe usikkerhet pga. brudd i tidsserien). Forskjellen i arbeidstid mellom sysselsatte kvinner og menn har dermed blitt redusert med to timer i perioden.

Begynnelsen av 1990-årene: Ny økning i småbarnsmødres yrkesdeltaking

Den gruppen som framfor noen har økt yrkesdeltakingen de siste 10-15 år, er mødre med små barn. Fra 1980 til 1987 økte yrkesprosenten (andelen i arbeidsstyrken) blant småbarnsmødre fra 53 til 72. Fra 1987 til 1991 var nivået stabilt. Fra 1991 til 1993 økte yrkesprosenten igjen, mens nivå-

et det siste året (1993-1994) har vært stabilt. I 1994 ligger småbarnsmødres yrkesprosent 21 prosentpoeng høyere enn i 1980 og er i dag (1994) den samme som for alle menn (74 prosent) og langt høyere enn for alle kvinner (63 prosent). Tallene er fra arbeidskraftundersøkelsene og gjelder personer i alderen 16-74 år.

50 000 langtidsledige

Fra slutten av 1980-årene og fram til 1993 har vi vært vitne til en økning i arbeidsløsheten som er helt enestående i etterkrigstiden. Bortsett fra lavkonjunktoren i 1983-1984, da arbeidsløsheten lå på ca. 3 prosent, har andelen arbeidsløse stort sett utgjort under 2 prosent av arbeidsstyrken. Arbeidsløsheten har tradisjonelt vært markert høyere for kvinner enn for menn. Da arbeidsløsheten steg på 1980-tallet, jevnnet kjønnsforskjellene seg ut, og etter 1988 har menn hatt høyere arbeidsløshet enn kvinner. I 1993 var 6,6 prosent av den mannlige og 5,2 prosent av den kvinnelige arbeidsstyrken uten arbeid. Hovedårsaken til forskjellene mellom kvinner og menn er at det i første rekke er mannsdominerte næringer som har blitt rammet av lavkonjunkturerne rundt 1983 og etter 1987. Kvinner er langt oftere sysselsatt i offentlig sektor; arbeidsplasser som i større grad har vært skjermet mot dårlige tider. Økningen i arbeidsløshet var svakere fra 1992 til 1993 enn den årlige økningen i den foregående femårsperioden, og fra 1993 til 1994 gikk arbeidsløsheten ned for første gang siden 1986. Den nye oppgangen på arbeidsmarkedet har først og fremst slått ut for menn (med en nedgang fra 6,6 til 6 prosent), men også for kvinner (med en nedgang fra 5,2 til 4,8 prosent).

Samtidig med den relativt høye ledigheten i 1983 og 1984 og etter 1988 har andelen langtidsledige (sammen-

hengende uten arbeid mer enn 26 uker) vært høy. Fra 1988 til 1993 økte antall arbeidssøkere uten arbeidsinntekt fra 69 000 til 127 000, mens antallet langtidsledige økte fra 11 000 til 55 000. Økt sysselsetting og nedgang i arbeidsløshet har ennå ikke (1994) medført at andelen langtidsledige har sunket. I 1994 var antallet arbeidsløse 116 000. De utgjør 5,4 prosent av arbeidsstyrken. Samtidig har 51 000 personer vært uten arbeid i mer enn et halvt år.

Stabilt antall uførepensjonister siste år

De økte problemene på arbeidsmarkedet mot slutten av 1980-årene avspeiles også i tallet på uførepensjonister. Fra 1980 til 1991 steg andelen av menn 16-66 år som var uførepensjonert, fra 5,8 til 7,5 prosent. Blant kvinner økte andelen fra 6,4 til 9,7 prosent. I 1991 utgjorde dette 106 000 menn og 133 000 kvinner. Antallet kvinner har i hele perioden vært høyere enn antallet menn. Dette har for en stor del sammenheng med at kvinner gjennomgående uførepensjoneres tidligere i livsløpet enn menn og dermed forblir "lenger i systemet" før overgang til alderspensjon. I perioden 1991-1993 sank antallet nye uførepensjonister relativt kraftig, noe som bidrog til en nedgang i antallet uførepensjonister (til 232 000 i 1993). Utviklingen i antall uførepensjonister i disse årene må først og fremst ses i lys av innstramminger i regelverket for tildeling av pensjon. Antall nye uførepensjonister økte imidlertid igjen i 1994, for både kvinner og menn, og nedgangen i andel uførepensjonister i befolkningen har stoppet opp.

INNTÉKT OG FORBRUK

Sterk vekst i disponibel inntekt

Disponibel inntekt har siden problemene på arbeidsmarkedet startet i 1989 økt med nesten 12 prosent.

Veksten har vært særlig sterk etter 1991. Det nye nasjonalregnskapsopplegget viser en vekst i perioden 1991-1994 som er snaut 1 prosentpoeng større enn det gamle opplegget. Disponibel inntekt pr. innbygger har økt gjennom så godt som hele perioden 1980-1994, og var i 1994 vel 96 000 kroner, eller om lag 18 000 kroner mer enn i 1980 (alt regnet i 1994-kroner). Disponibel inntekt er den samlede inntekten av arbeid, kapital og overføringer til husholdningene fratrasket direkte skatter og trygdeavgifter og renter på gjeld. Pr. innbygger økte realverdien av disponibel inntekt med 22,6 prosent i perioden. I vurderingen av denne økningen bør en trekke inn at det har vært en betydelig økning i antallet enpersonhusholdninger. Det betyr at færre nyter godt av stordriftsfordelene som knytter seg til flerpersonhusholdninger. Inntekten økte med vel 11 prosent fram til 1986. Inntekten gikk ned fra 1986 til 1987, og endret seg lite fram til 1989, men har etter det igjen vokst betydelig, særlig fra 1991 til 1992. Veksten i den samlede inntekten var sterk fram til 1986-1987, men en samtidig sterk vekst i gjeldsrenter bidrog til en mer moderat vekst i disponibel inntekt. Veksten i disponibel inntekt fra 1989 skyldes først og fremst vekst i inntekt, men nedgangen i renteutgifter etter 1992 har også bidratt vesentlig.

Ingen tendenser til økt ulikhet i inntekt

Figuren med disponibel husholdningsinntekt i laveste og høyeste desil skal vise hvordan ulikheten i fordelingen av husholdningsinntekten har utviklet seg. Husholdningene er rangert etter disponibel inntekt pr. forbruksenhet (dvs. en har forsøkt å korrigere husholdningsinntekten for forskjeller i husholdningenes størrelse og sammensetning). En har deretter regnet ut hvor stor del av den samlede inntekten til husholdningene som

tilfaller den tidelen av husholdningene som har lavest inntekt, og tilsvarende hvor stor del av den samlede inntekten som tilfaller tidelen med høyest inntekt. I 1994 hadde tidelen med lavest disponibel inntekt pr. forbruksenhet 3,4 prosent av den samlede inntekten, mens tidelen med høyest inntekt hadde 21,9 prosent av den samlede inntekten. Hovedkonklusjonen er at ulikheten i disponibel inntekt har endret seg forholdsvis lite i perioden. Det var en svak utvikling mot mindre ulikhet fram til 1988. Fra 1988 til 1989 økte ulikheten klart, men har holdt seg omtrent på dette nivået fram til 1994. Reduksjonen i ulikhet fram til 1988 skjedde i en periode med vekst i sysselsettingen, mens økningen i ulikhet fra 1988 til 1989 faller sammen med en økning i arbeidsløshet. Selv om ulikheten i disponibel inntekt har vært forholdsvis stabil i perioden, gjelder det samme ikke for ulikheten i formue. Her ser en nå tendenser til økende ulikhet.

Antallet sosialhjelpsklienter stagnerer, men utbetalingene øker

Til tross for nokså små endringer i inntektsulikheten har antallet sosialhjelpsklienter økt gjennom det meste av perioden. Langt på vei ble antallet stønadstilfeller pr. 1 000 innbyggere tredoblet i perioden 1981-1994, i 1994 var tallet 41 tilfeller pr. 1 000 innbyggere, sammenlignet med 15 i 1980. Veksten i antallet sosialhjelpstilfeller var særlig sterk på begynnelsen av 1980-tallet og i årene 1987-1989. Fra 1989 til 1994 har veksten i antall tilfeller vært 7 prosent.

Utgiftene til sosialhjelp har økt langt sterkere, utgiftene var om lag syv ganger høyere i 1994 enn i 1980. Snaut 4 milliarder kroner ble utbetalt som økonomisk sosialhjelp i 1994. Det er et komplisert årsaksmønster bak denne økningen. Det synes imid-

lertid klart at det er en mer langsiktig trend, den økte arbeidsledigheten på slutten av tiåret er på ingen måte den eneste forklaringen på det som har skjedd. Av mer strukturelle årsaker tror vi det er viktig å peke på økningen i antallet enslige og enslige forsørgere.

Forbruk: Mindre til bolig og mat på 1990-tallet

Forbruket har gjennomgått ganske betydelige endringer siden 1980, særlig fram til slutten av 1980-tallet. Andelen av forbruket som gikk til mat, gikk ned fra vel 20 prosent i 1982 til 15 prosent i 1987, der den stabiliserte seg. De siste årene har andelen til mat imidlertid gått ytterligere ned til 14 prosent. Reduksjon i matvareandelen har vært typisk for hele den perioden vi har registrert husholdningenes forbruk. Det er først og fremst et uttrykk for velstandsvekst, og ikke for at vi forbruker mindre mat. En annen langsiktig trend som fortsatte inn i 1980-tallet, er økningen i utgifter til bolig, lys og brensel. Andelen av forbruket som gikk til bolig, økte fram til 1988, den var da 26 prosent. Etter 1992 har boligutgiftens andel gått ned nesten 2 prosentpoeng. Utgiftene til bolig er den største av hovedpostene i forbruket. Det er for en stor del veksten i renteutgiftene som ligger bak veksten i boligutgiftene på 1980-tallet. Rentefallet etter 1992 er også viktig for nedgangen i boligutgiftsandelen de siste par årene. Utgiftene til reiser og transport har det meste av perioden tatt rundt 20 prosent av husholdningsbudsjettet, unntaket er midten av 1980-tallet da opp til 24 prosent gikk til reiser og transport. Andelen har økt noe de siste par årene og var i 1994 21 prosent. Økningen har sammenheng med oppgang i bilsalget. Variasjonen i andelen av utgiftene som går til reiser og transport har i stor grad sammenheng med variasjoner i nybilkjøp. En må her være oppmerksom på registreringsmåten i

forbruksundersøkelsene, der en kjøpt bil blir registrert som forbruk med hele kjøpesummen, selv om husholdningen har lånt til kjøpet. Dette vil gi utslag i år med særlig høyt salg av biler.

OMSORG

Sterk utbygging av barnehager

Den sterke økningen i antallet småbarnsmødre som er gått ut i yrkeslivet, har også økt behovet for barnetilsyn. Andelen barn i førskolealder med barnehageplass ble mer enn fordoblet fra 1980 til 1994. Mens dekningsprosenten var snaut 21 prosent i 1980, var den steget til nærmere 49 prosent i 1994, når en inkluderer 6-åringers skoletilbud. Økningen har skjedd til tross for en økning i andelen barn i denne aldersgruppen fra siste del av 1980-tallet (se ovenfor). En stor andel av plassene er heldagsplasser (31 timer eller mer pr. uke). Tre av ti barn 0-6 år hadde en heldagsplass i 1994. Andelen med lang oppholdstid i barnehagene (41 timer eller mer pr. uke) økte fra 27 til 59 prosent fra 1985 til 1994.

Andelen husholdninger med førskolebarn som bruker andre typer barnetilsyn enn barnehage, endret seg lite i perioden 1980 til 1991.

Bedre eldreomsorg?

Det er vanskelig å finne fullgode indikatorer for utviklingen innenfor eldreomsorgen. Det er liten tvil om at årsverksinnsatsen i eldreomsorgen har økt de siste 15 årene, også i forhold til økningen i antallet eldre. Indikatoren vi har valgt å bruke, er antall årsverk innen hjemmehjelpstjenesten og hjemmesykepleien i forhold til eldrebefolkningen. Det har vært en viss økning i tallet på årsverk i disse tjenestene pr. innbygger 67 år og eldre fra 1980 til 1994. Økningen

kom i første halvdel av 1980-tallet og etter 1992.

Årsverksinnsatsen i institusjonsomsorgen er også blitt større, mens antallet institusjonsplasser er noe redusert i forhold til økningen i eldrebefolkningen. Den relative nedgangen i antallet institusjonsplasser har økt presset på hjemmetjenestene. Pleie- og omsorgstjenestene har dessuten fått mange nye brukere på grunn av nedbyggingen av institusjonsomsorgen i psykiatrien, og på grunn av kortere liggetider i de somatiske sykehuse. Konsekvensene synes å være at pleie- og omsorgstjenestene i større grad enn tidligere har måttet prioritere de mest pleietrengende (Sosialt Utsyn 1993). På 1990-tallet har både andelen eldre som bruker hjemmetjenestene og antallet institusjonsplasser i forhold til eldrebefolkningen blitt redusert (se artikkelen til Bjørn Olsen i dette nummer av Samfunnsspeilet).

Ansvarsreformen for psykisk utviklingshemmede innebærer at mange psykisk utviklingshemmede har flyttet fra sentralinstitusjoner til egne boliger i sine hjemstedskommuner. Tjenestetilbudet til disse omfattet i 1992 vel 6 000 årsverk, blant annet boveiledning og støttekontakttjeneste. Hjemmesykepleie og hjemmehjelp kommer i tillegg til dette (hjemmetjenester for psykisk utviklingshemmede inngår ikke i figuren over årsverk i hjemmetjenestene).

KULTUR

Nedgangen i antall kinobesøk stoppet opp?

Det har skjedd en vesentlig omstrukturering og markedstilpasning i kinotilbudet i løpet av de siste 10-15 årene. Selv om det bare har vært en beskjeden nedgang i antallet kinoer, har det vært en betydelig nedgang i tallet på små privateide kinoer og en viss sentralisering og standardheving.

Selv om det er blitt færre kinoer og sitteplasser, har det vært en økning i antallet forestillinger i perioden, fra 134 000 i 1980 til 185 000 i 1991. Dette kan delvis tilskrives oppblomstringen av flerkinoanlegg. Likevel har antallet besøk gått ned fra 17,5 millioner i 1980 til 11,6 millioner i 1994. I de siste par årene har besøkstallene imidlertid økt med ca. 2 millioner, fra 9,6 millioner i 1992. Nedgangen i besøkstallet skjedde først og fremst i første halvdel av 1980-tallet, mens besøkstallet siden slutten av tiåret stort sett har variert rundt 11-12 millioner. Denne langsiktige nedgangen i besøkstallet har skjedd selv om andelen som i løpet av et år har vært på kino, ikke har endret seg noe særlig. De synkende besøkstallene skyldes at det er blitt færre storbrukere, ikke at kinotilbudet når ut til færre. Det er særlig antallet hyppige kinobrukere blant unge som har gått ned.

Teater og opera: Besøkstallet ned i 1994

Det har vært en svak økning i antallet forestillinger ved institusjonsteatrene. Antallet teater- og operaforestillinger økte fra 5 000 i 1980 til 6 500 i 1992. Tallet på forestillinger økte til 7 700 i 1993, en økning som imidlertid for en stor del skyldes at fire teatre ble inkludert i statistikken. Fra 1993 til 1994 gikk antallet forestillinger betydelig ned, tallet var i 1994 6 300 forestillinger. Besøkstallene har økt tilsvarende fra 1980 til 1993. Utviklingen i besøkstallene har imidlertid vært ujevn over perioden. Besøkstallene gikk ned fra vel 300 besøk pr. 1 000 innbyggere i 1981 til 260-270 besøk pr. 1 000 rundt midten av tiåret. Etter 1986 har besøkstallene steget jevnt til 337 besøk pr. 1 000 i 1992. I 1993, da statistikken omfatter noe flere teatre, var tallet 347 besøk pr. 1 000. Fra 1993 til 1994 falt besøkstallet med 20 prosent til 277 besøk pr. 1 000 innbyggere. Det skyldes først og fremst nedgangen i antall

forestillinger. Antallet besøk pr. forestilling har bare gått svakt ned. Publikumsundersøkelser tyder på at den langsiktige økningen i besøkstallene i noen grad skyldes at teater- og operatilbudet når ut til flere.

Utlån fra bibliotek: Lavt, men økende

Utlån fra folkebibliotekene har økt siden begynnelsen på 1980-tallet. Fra et utlån pr. innbygger på 4,0 i 1980 og 1981, lå tallet på rundt 4,3 fram til 1988. I 1989 gjorde utlånstallene et hopp til 4,7 utlån pr. innbygger. Etter det har utlånet steget svakt, til 5,0 utlån pr. innbygger i 1994. Dette tallet er lavt sammenlignet med de andre nordiske land, i Danmark var tallet til sammenligning vel 15 i 1989. Publikumsundersøkelser fra slutten av 1970- og 1980-tallet viser en klar økning i andelen av befolkningen som bruker folkebibliotekene.

Flere dagsaviser pr. innbygger

Antallet eksemplarer av dagsaviser pr. 1 000 innbyggere økte nokså jevnt gjennom 1980-tallet fram til 1988-1989. I 1980 var det 429 eksemplarer pr. 1 000 innbyggere, sammenlignet med 497 i 1988, og 557 i 1989. Det kan være av interesse å bemerke at denne økningen skjedde ganske parallelt til økningen i antallet husholdninger. Antallet eksemplarer pr. husholdning økte forholdsvis beskjedent. Etter 1989 gikk antallet eksemplarer ned med om lag 10 prosent til 510 eksemplarer pr. 1 000 innbyggere (inkludert Aftenpostens aftennummer) i 1990, der tallet siden har holdt seg.

BOLIG, OMGIVELSER OG MILJØ

Bedring i bostandard?

To enkle indikatorer på boligstandard (hentet fra levekårsundersøkelsene) tyder på en vesentlig forbedring av boligstandarden i løpet av 1980-tallet. Den første indikatoren går på

trangboddhet: Andelen av befolkningen 16-79 år som bor trangt ble redusert fra 16 til 8 prosent fra 1980 til 1991. Et annet mål som viser bedring i boligstandard går på hvor moderne boligen er. I løpet av samme periode er det blitt færre som bor i en bolig uten bad eller wc, eller med kalde eller fuktige rom. 10 prosent av befolkningen 16-79 år bodde i en umoderne bolig i 1991.

Mesteparten av standardforbedringen skjedde imidlertid fram til 1987.

Mer forurensning og støy i lokalmiljøet

Det er vanskelig å finne gode indikatorer som sier noe om utviklingen i lokale miljøforhold. Viktige komponenter for lokal luftforurensning er nitrogenoksider (NO_x), svoveldioksid (SO_2) og sot. Målinger av konsentrasjonen av ulike forurensende stoffer i norske byer tyder på vesentlig lavere konsentrasjoner av svoveldioksid og sot i løpet av 1980-tallet. Utslippene av nitrogenoksider økte kraftig fra 1980 til 1987, noe som hovedsakelig skyldes økt biltrafikk. Den påfølgende nedgangen skyldes blant annet mindre utslipp fra bensindrevne biler med katalysator.

Det er vanskelig å trekke slutninger fra dette til hvordan miljøbelastningene har utviklet seg for den enkelte. Det man vet, er at nitrogenoksider og svoveldioksider gir økt risiko for luftveisplager. Miljøbelastningene vil blant annet avhenge av hvordan bo-setningsmønsteret utvikler seg, og hvor mye tid som brukes i nærmiljøet. Ifølge levekårsundersøkelsene var andelen som oppgav at de var utsatt for støy fra veitrafikk, omtrent den samme i 1991 som i 1980 (henholdsvis 14 og 13 prosent). Andelen som oppgav at de var utsatt for forurensning, har også endret seg lite. I alt var det 18 prosent av den voksne befolkningen som i 1991 oppgav at de var

utsatt for forurensning fra ulike kilder ved boligen.

KRIMINALITET

Etterforskede voldsforbrytelser mer enn tredoblet siden 1980

Ikke sjelden er det en nær sammenheng mellom hvor gode levekårene er og utbredelsen av kriminalitet. Dette gjelder både for enkeltindivider og for ulike befolkningsgrupper. Trygghet for liv og eiendom er et viktig velferdsgode.

Det har vært en sterk økning i tallet på etterforskede forbrytelser i løpet av 1980-årene, fra snaut 3 000 forbrytelser pr. 100 000 innbyggere i 1980 til nær 5 200 i 1994. Antallet forbrytelser er for 1994 lavere enn på mange år, og et så lavt nivå er ikke registrert siden 1987. Det er viktig å tolke slike svingninger med forsiktighet: En sannsynlig forklaring på dette er at noen av landets større politikamre ikke har maktet å etterforske alle sakene i 1994 - altså en opphopning av ikke-behandlede saker. Denne nedgangen vil komme som en ekstra økning et annet år.

Det er de grove voldsforbrytelsene som har økt mest. Økningen var sterkere på 1980- og 1990-tallet enn i tiårene før. Vi opplever et særlig stort hopp i begynnelsen av 1990-årene. Dette gjelder etterforskede voldsforbrytelser. Ser vi på en annen statistikk, den for anmeldte lovbrudd, finner vi en tendens til økende andel voldskriminalitet på bekostning av blant annet vinningskriminalitet: I 1990 utgjorde voldskriminaliteten 2,5 prosent av all anmeldt kriminalitet, mens denne andelen i 1994 var økt til 3,7 prosent. En tilsvarende nedgang gjelder for andelen anmeldt vinningskriminalitet - fra 62,3 i 1990 til 60,2 i 1994.

De fleste registrerte forbrytelser er tyverier, de utgjorde i 1994 snaut sju av ti forbrytelser.

Hvor reell er økningen?

Hva forteller økningen i den registrerte kriminaliteten om utviklingen i den reelle kriminaliteten i samfunnet? Som vi har sett, beskriver kriminalstatistikken vel så ofte hvor effektivt politiet arbeider.

Ulike "offerundersøkelser" kan tyde på en viss økning i kriminaliteten, men økningen synes å være mindre enn det kriminalstatistikken gir inntrykk av. Størstedelen av de grove voldsforbrytelsene er sedelighetsforbrytelser (voldtekt, incest). Det er veksten i disse som står for størsteparten av veksten i de grove voldsforbrytelsene. Det er grunn til å tro at tilbøyeligheten til å anmelde slike forbrytelser har økt i de seinere årene. Offerundersøkelser viser ikke den samme sterke vekst i voldsbruken. Mens antallet etterforskede grove voldsforbrytelser ble om lag tredoblet fra 1983 til 1992, økte andelen personer i voksen alder som oppgir at de har vært utsatt for vold eller volds-trusler i løpet av ett år, fra 3,8 prosent i 1983 til 6,1 prosent i 1993 (Statistisk sentralbyrå 1993b).

Økende frykt for vold

En av konsekvensene av den økte volden er økende frykt for å gå ute alene på bostedet. Andelen i befolkningen som er noe eller svært urolige for å bli utsatt for vold når de går ute alene på bostedet, ble om lag fordoblet fra 1983 til 1993.

Det er et mangfoldig årsaksmønster bak kriminalitetsøkningen. Med økt materiell velstand følger flere verdifulle gjenstander å stjele. Det kan ha blitt lettere å begå en del lovbrudd, tidsnyttingsundersøkelser viser blant annet at vi tilbringer mindre tid i bolig og nærmiljø enn tidligere.

Vi har også nevnt at kriminalitet kan forstås som uttrykk for svekket sosial integrasjon. Kriminologen Nils Christie har påpekt at det moderne samfunnet i større grad enn det gamle, innebærer et liv blant fremmede, et samfunn hvor andres styring i mindre grad virker. Kriminaliteten har vanskeligere betingelser i et samfunn der "alle kjenner alle", enn i våre dagers mer uoversiktlige samfunn.

1. Artikkelen er en revidering av tilsvarende artikkel i Samfunnsspeilet nr. 4/1994. Forfatterne arbeider i Statistisk sentralbyrå, Seksjon for demografi og levekårsforskning. Befolkningsutviklingen er kommentert av for tiden permitterte forskningssjef Lars Østby. Forsker Randi Kjeldstad har kommentert utviklingen på arbeidsmarkedet, mens prosjektleder Arne Andersen har skrevet kommentarene om kultur, inntekt og forbruk. Førstekonsulent Anders Barstad står for kapitlene om helse og omsorg. De øvrige kommentarer er skrevet av redaktør Kirsti Huserbråten.

Litteratur

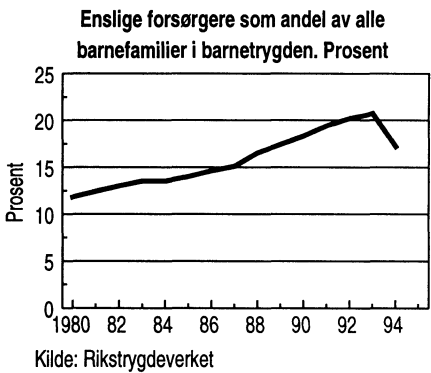
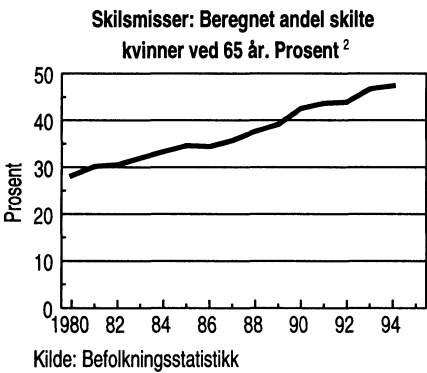
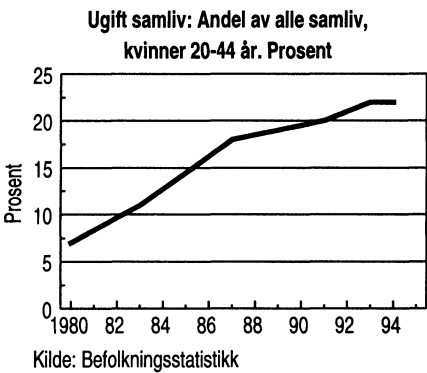
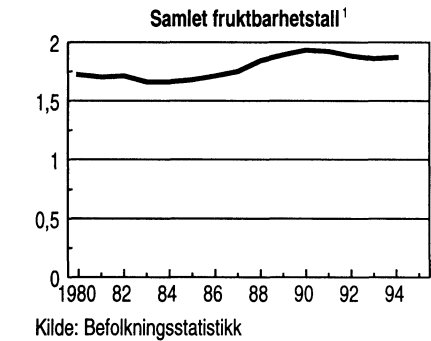
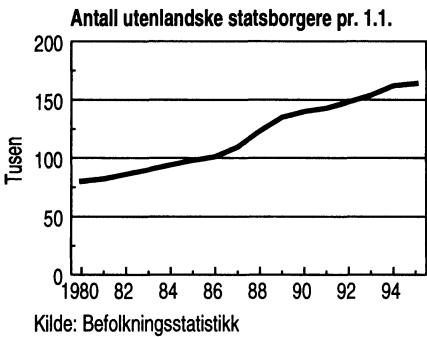
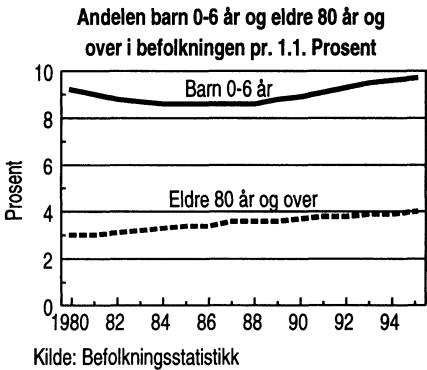
Christie Nils (1982): *Hvor tett et samfunn?* Universitetsforlaget.

NOU 1993:17 *Levekår i Norge* Finans- og tolldepartementet.

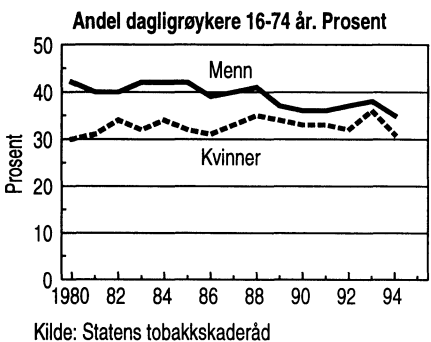
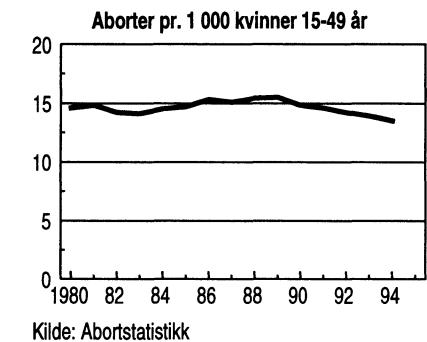
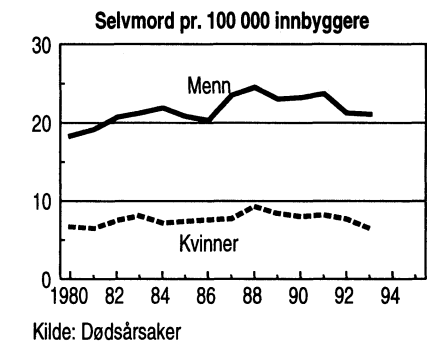
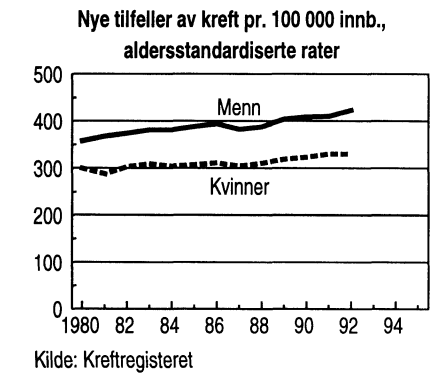
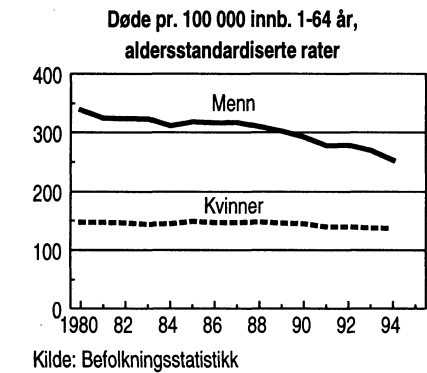
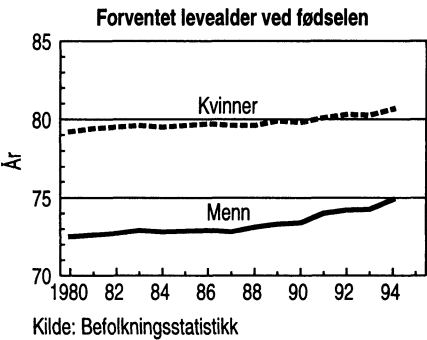
Statistisk sentralbyrå (1993a): *Sosialt utsyn 1993* Statistiske analyser nr. 1.

Statistisk sentralbyrå (1993b): *Ukens statistikk* nr. 44, 1993.

BEFOLKNING:

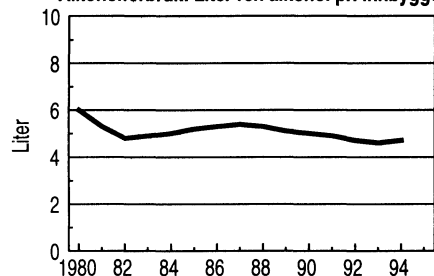

HELSE:

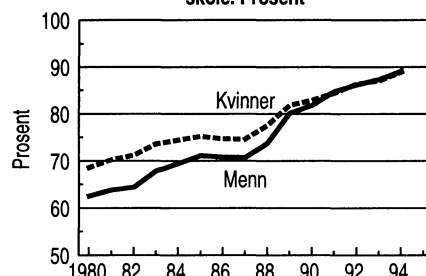
UTDANNING:

Alkoholforbruk: Liter ren alkohol pr. innbygger

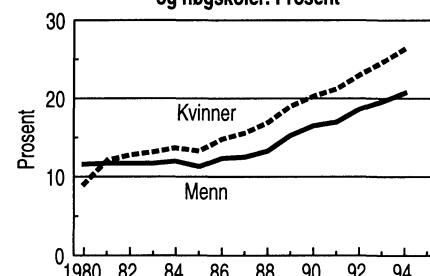
Kilde: Alkoholstatistikk

Andel 16-18-åringer i videregående skole. Prosent

Kilde: Utdanningsstatistikk

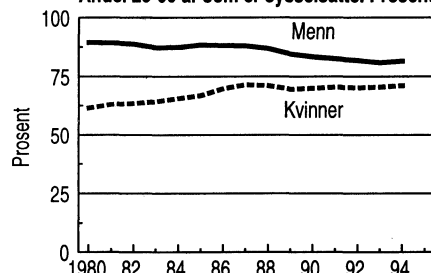
Andel 19-24-åringer ved universiteter og høyskoler. Prosent

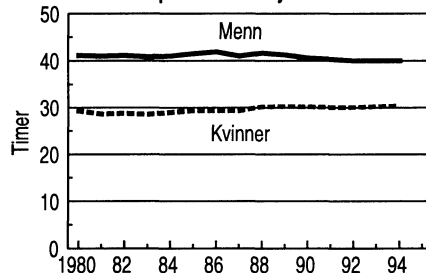
Kilde: Utdanningsstatistikk

ARBEID:

Andel 25-66 år som er sysselsatte. Prosent

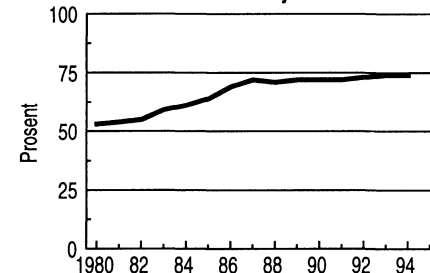

Kilde: Arbeidskraftundersøkelsen

Arbeidstid pr. uke blant sysselsatte 16-66 år³

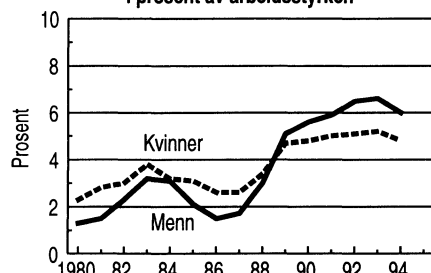
Kilde: Arbeidskraftundersøkelsen

Andel gifte/samboende kvinner med barn 0-6 år i arbeidsstyrken. Prosent

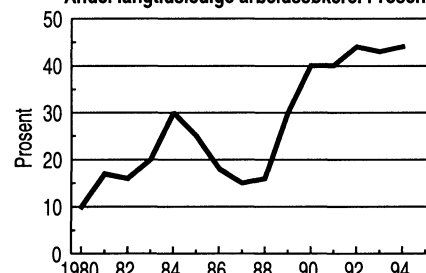
Kilde: Arbeidskraftundersøkelsen

Arbeidssøkere uten arbeidsinntekt i prosent av arbeidsstyrken

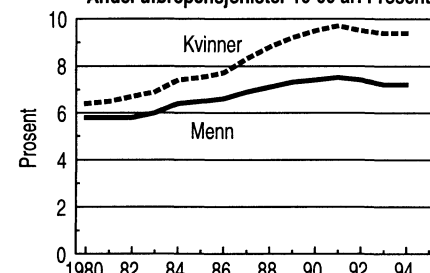
Kilde: Arbeidskraftundersøkelsen

Andel langtidsledige arbeidssøkere. Prosent

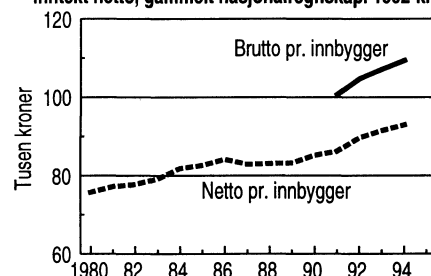
Kilde: Arbeidskraftundersøkelsen

Andel uførepensjonister 16-66 år. Prosent

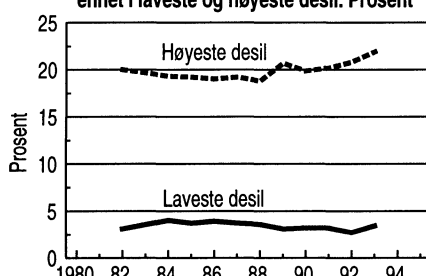

Kilde: Rikstrygdeverket

INNTekt OG FORBRUK:

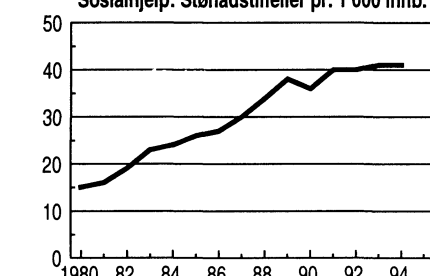
Brutto disponibel inntekt, nytt nasjonalregnskap. Disponibel inntekt netto, gammelt nasjonalregnskap. 1992-kroner⁴

Kilde: Nasjonalregnskapet

Disponibel husholdningsinntekt pr. forbruksenhet i laveste og høyeste desil. Prosent⁵

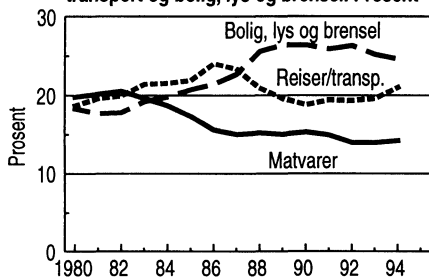
Kilde: Inntekts- og formuesundersøkelsen

Sosialhjelp: Stønadstilfeller pr. 1 000 innb.

Kilde: Sosialstatistikk

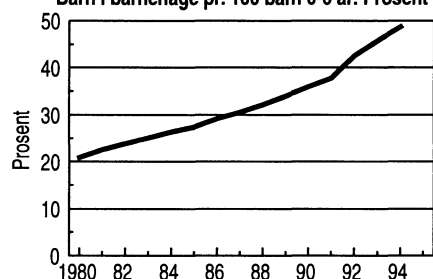
Andel av forbruksutgift til matvarer, reiser og transport og bolig, lys og brensel. Prosent

Kilde: Forbruksundersøkelsen

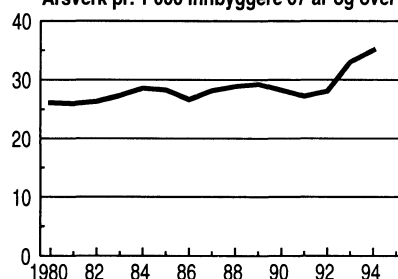
OMSORG:

Barn i barnehage pr. 100 barn 0-6 år. Prosent⁶

Kilde: Barnehagestatistikk

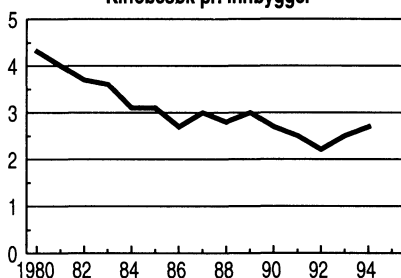
Hjemmesykepleien og hjemmehjelpstjenesten: Årsverk pr. 1 000 innbyggere 67 år og over⁷

Kilde: Pleie- og omsorgsstatistikk

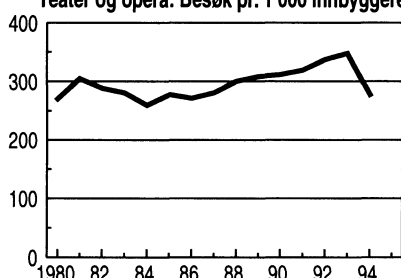
KULTUR:

Kinobesøk pr. innbygger

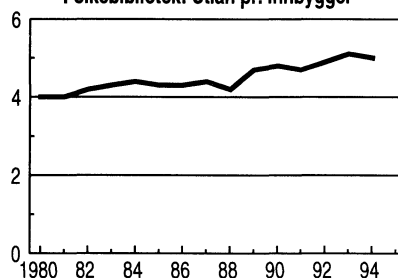
Kilde: Kulturstatistikk

Teater og opera: Besøk pr. 1 000 innbyggere

Kilde: Kulturstatistikk

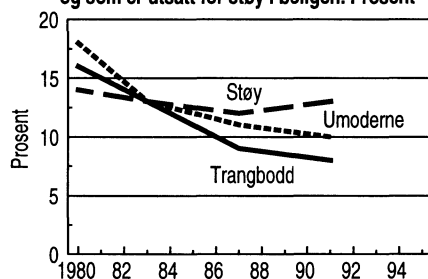
Folkebibliotek: Utlån pr. innbygger

Kilde: Kulturstatistikk

BOLIG OG MILJØ:

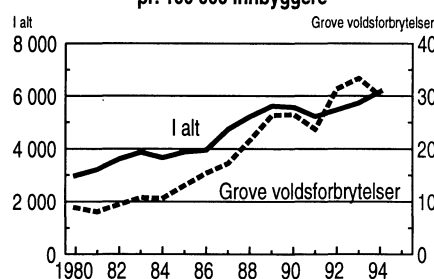
Andel som bor trangt, som bor i umoderne bolig og som er utsatt for støy i boligen. Prosent⁹

Kilde: Levekårsundersøkelsen

KRIMINALITET:

Forbrytelser i alt og grove voldsforbrytelser pr. 100 000 innbyggere¹⁰

Kilde: Kriminalstatistikk

¹ Sum av ettårige fruktbarhetsrater 15-44 år. Antall barn hver kvinne kommer til å føde under forutsetning av at fruktbarhetsmønsteret i perioden varer ved og at dødsfall ikke forekommer.

² Under forutsetning av at et kull gifte kvinner gjennomlever de aldersspesifikke skilsmisseratene dette året, og at dødsfall og gjengifte ikke forekommer.

³ Brudd i tidsserien pga. endringer i undersøkelsesopplegget f.o.m. 1988.

⁴ I det nye nasjonalregnskapet er disponibel inntekt beregnet brutto, dvs. at kapitalslutt ikke er trukket ut.

⁵ De tidelene av husholdningene med lavest og høyest inntekt.

⁶ Inkluderer barn i tilbud til 6-åringer i skolen fra og med 1992.

⁷ Tallene omfatter ikke årsverk innen administrasjon og ledelse. Tall for 1994 er basert på de 331 kommunene som har kunnet oppgi årsverk innen hjemmetjenestene.

⁸ Bare aviser som utkommer 6 dager i uka. Fra og med 1989 regnes Aftenpostens aftennummer som egen avis.

⁹ En person bor trangt hvis personen bor alene og disponerer ett rom eller personen tilhører en flerpersonshusholdning som disponerer mindre enn ett rom pr. person. En bolig er umoderne hvis den er uten bad eller WC, eller er kald eller fuktig.

¹⁰ Omfatter voldtekt, utuktig omgang med barn under 14 år, incest, grov legemsbeskadigelse, drap og grovt ran.